

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGUYỄN THỊ THU HƯỜNG

**NGHIÊN CỨU CƠ SỞ KHOA HỌC ĐỀ XUẤT MỘT SỐ
GIẢI PHÁP QUẢN LÝ, BẢO VỆ VÀ PHÁT TRIỂN KHU RỪNG
VĂN HÓA LỊCH SỬ TÂN TRÀO, HUYỆN SƠN DƯƠNG,
TỈNH TUYÊN QUANG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

THÁI NGUYÊN - 2014

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

NGUYỄN THỊ THU HƯỜNG

**NGHIÊN CỨU CƠ SỞ KHOA HỌC ĐỀ XUẤT MỘT SỐ
GIẢI PHÁP QUẢN LÝ, BẢO VỆ VÀ PHÁT TRIỂN KHU RỪNG
VĂN HÓA LỊCH SỬ TÂN TRÀO, HUYỆN SƠN DƯƠNG,
TỈNH TUYÊN QUANG**

Ngành: Lâm Học

Mã số: 60 62 02 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: TS. Trần Công Quân

THÁI NGUYÊN - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi. Các số liệu và kết quả trình bày trong luận văn là hoàn toàn trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nghiên cứu nào.

Tôi xin cam đoan mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thu Hương

LỜI CẢM ƠN

Luận văn “*Nghiên cứu cơ sở khoa học đề xuất một số giải pháp chủ yếu quản lý, bảo vệ và phát triển rừng Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào, huyện Sơn Dương, tỉnh Tuyên Quang*” được hoàn thành tại Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên theo chương trình đào tạo Cao học chuyên ngành Lâm học Khóa 20 (niên khóa 2012-2014).

Trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận văn, tác giả đã nhận được sự quan tâm, ủng hộ, giúp đỡ của Ban giám hiệu nhà trường, Khoa Đào tạo sau Đại học, Khoa Lâm nghiệp, các thầy giáo, cô giáo Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên; các thầy, cô giáo tham gia giảng dạy lớp Cao học Lâm học Khóa 20; các đồng chí, đồng nghiệp nơi tác giả công tác; chính quyền địa phương và các cơ quan, đơn vị trong khu vực nghiên cứu và bạn bè và gia đình của tác giả.

Nhân dịp này, tác giả xin chân thành cảm ơn về sự giúp đỡ quý báu đó. Đặc biệt là tác giả xin có lời cảm ơn chân thành và sâu sắc nhất tới thầy giáo TS. Trần Công Quân - người hướng dẫn khoa học, đã trực tiếp hướng dẫn, tận tình chỉ bảo, giúp đỡ, truyền đạt những kiến thức quý báu và dành những tình cảm tốt đẹp cho tác giả trong suốt thời gian học tập cũng như trong thời gian thực hiện luận văn.

Cuối cùng tác giả xin chân thành cảm ơn các đồng nghiệp, bạn bè và người thân trong gia đình đã luôn bên cạnh giúp đỡ, động viên tác giả trong suốt thời gian học tập và hoàn thành luận văn.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thu Hương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vi
DANH MỤC HÌNH	vii
MỞ ĐẦU	1
1. Đặt vấn đề.....	1
2. Mục tiêu đề tài.....	2
3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	3
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Cơ sở khoa học của vấn đề nghiên cứu	4
1.2. Những nghiên cứu về QLBVR trên thế giới.....	5
1.3. Những nghiên cứu về QLBVR ở Việt Nam.....	10
1.4. Công tác QLBV rừng trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang.....	19
1.5. Đặc điểm điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội KRVHLS Tân Trào	22
1.5.1. Điều kiện tự nhiên.....	22
1.5.2. Điều kiện kinh tế - xã hội khu vực rừng di tích lịch sử văn hóa Tân Trào	25
1.5.3. Đánh giá về điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội khu vực rừng VHLS Tân Trào.....	31
1.6. Một số kết luận rút ra từ nghiên cứu tổng quan	33
Chương 2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	34
2.1. Nội dung nghiên cứu.....	34
2.2. Giới hạn về phạm vi nghiên cứu	34
2.2.1. Đối tượng nghiên cứu	34
2.2.2. Về địa điểm nghiên cứu	34

2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	35
2.3.1. Quan điểm và cách tiếp cận của đề tài.....	35
2.3.2. Phương pháp nghiên cứu cụ thể.....	36
2.3.3. Phương pháp phân tích và xử lý số liệu.....	39
Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	40
3.1. Hiện trạng tài nguyên rừng khu RVHLS TÂN TRÀO	40
3.1.1. Diện tích đất đai và tình hình sử dụng đất	40
3.1.2. Hiện trạng thảm thực vật rừng	44
3.1.3. Tài nguyên động thực vật rừng và phân bố của các loài quý hiếm.....	49
3.2. Thực trạng công tác quản lý, bảo vệ, bảo tồn và phát triển rừng khu di tích lịch sử Tân Trào	54
3.2.1. Về công tác tổ chức, quản lý.....	54
3.2.2. Về thể chế, chính sách trong quản lý, bảo vệ và phát triển rừng khu di tích lịch sử Tân Trào	59
3.2.3. Một số tác động của người dân đến rừng	63
3.2.4. Đánh giá thực trạng công tác quản lý, bảo vệ rừng Khu RVHLS Tân Trào.....	65
3.3. Đề xuất một số giải pháp chủ yếu góp phần quản lý, bảo vệ và phát triển Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	67
3.3.1. Một số giải pháp cụ thể khắc phục những nguyên nhân ảnh hưởng tiêu cực đến công tác quản lý, bảo vệ và phát triển khu rừng VHLS Tân Trào:	67
3.3.2. Một số giải pháp một số giải pháp tổng hợp nhằm quản lý, bảo vệ và phát triển Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	69
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	77
TÀI LIỆU THAM KHẢO	80
PHỤ LỤC	83

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT

ATK	:	An toàn khu
ĐDSH	:	Đa dạng sinh học
FAO	:	Food and Agriculture Organization (Tổ chức Nông nghiệp và Lương thực của Liên hợp quốc)
FSC	:	Forest Stewardship Council (Hội đồng quản trị rừng quốc tế)
GCNQSDĐ	:	Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất
ITTO	:	International tropical timber organisation (Tổ chức gỗ nhiệt đới quốc tế)
IUCN	:	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Liên minh Bảo tồn thiên nhiên và tài nguyên thiên nhiên quốc tế)
JICA	:	Japan International Cooperation Agency (Cơ quan hợp tác quốc tế Nhật Bản)
KRVHLS	:	Khu rừng Văn hóa lịch sử
LNXH	:	Lâm nghiệp xã hội
LSNG	:	Lâm sản ngoài gỗ
NLG	:	Nguyên liệu giấy
NN & PTNT	:	Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
PCCCR	:	Phòng cháy chữa cháy rừng
PRA	:	Đánh giá nông thôn có sự tham gia
QLBVR	:	Quản lý bảo vệ rừng
QLRBV	:	Quản lý rừng bền vững
RIDP	:	Dự án đa dạng hóa thu nhập nông thôn Tuyên Quang (Rural income diversification)
RVHLSTT	:	Rừng văn hóa lịch sử Tân Trào
SWOT	:	Điểm mạnh-Điểm yếu-Cơ hội-Thách thức
UBND	:	Ủy ban nhân dân
VHLS	:	Văn hóa lịch sử
WWF	:	Tổ chức Bảo vệ động vật hoang dã thế giới

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1:	Thu nhập, đời sống các hộ thuộc các xã khu rừng DTLSTT	26
Bảng 3.1:	Diện tích đất đai, tài nguyên các xã Khu rừng VHLS Tân Trào	40
Bảng 3.2:	Diện tích Rừng đặc dụng, Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	41
Bảng 3.3:	Trữ lượng rừng Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	41
Bảng 3.4:	Hiện trạng chủ quản lý đất đai Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	42
Bảng 3.5:	Diện tích các kiểu thảm thực vật rừng	48
Bảng 3.6:	Thành phần thực vật rừng trong khu rừng đặc dụng	49
Bảng 3.7:	Tổng hợp 10 họ thực vật có số loài lớn nhất	50
Bảng 3.8:	Tổng hợp 10 chi thực vật có số loài lớn nhất	50
Bảng 3.9:	Các loài thực vật quý hiếm trong KRVHLS Tân Trào	51
Bảng 3.10:	Tính đa dạng của động vật rừng trong KRVHLS Tân Trào	52
Bảng 3.11:	Các loài thú quý hiếm trong Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	53
Bảng 3.12:	Các loài chim quý hiếm trong Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	54
Bảng 3.13:	Các loài bò sát quý hiếm trong Khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào	54
Bảng 3.14:	Kết quả công tác tuyên truyền, ký cam kết bảo vệ rừng	56
Bảng 3.16:	Kết quả trồng rừng Khu RVHLSTT, giai đoạn 2009-2013	60
Bảng 3.17:	Đất sản xuất nông nghiệp của 3 thôn	63
Bảng 3.18:	Thu nhập - đời sống của 3 thôn trong Khu rừng VHLS Tân Trào	64
Bảng 3.19:	Tình hình vi phạm pháp luật về bảo vệ rừng năm 2012-2013	64

DANH MỤC HÌNH

Hình 2.1:	Sơ đồ các bước nghiên cứu của đề tài.....	36
Hình 3.1:	Biểu đồ hiện trạng chủ quản lý đất lâm nghiệp khu vực RVHLS Tân Trào.....	43
Hình 3.2:	Nhân dân xã Trung Yên, huyện Sơn Dương.....	59

MỞ ĐẦU

1. Đặt vấn đề

Rừng là tài nguyên quý của mỗi quốc gia, là lá phổi xanh của nhân loại. Tất cả mọi hoạt động của đời sống xã hội đều có liên quan đến rừng. Vì thế, có thể nói: "rừng là nguồn của nước, nước là nguồn của sự sống". Rừng có vai trò quan trọng, ngoài việc cung cấp các sản phẩm hữu hình như gỗ, củi, lâm sản ngoài gỗ, rừng còn có chức năng sinh thái vô cùng quan trọng, như: Bảo vệ đất, hạn chế xói mòn, điều tiết nguồn nước, hạn chế lũ lụt, chắn sóng, chắn cát bay, đa dạng sinh học, bảo vệ cảnh quan, du lịch ... và tham gia điều hòa khí hậu toàn cầu bằng cách hấp thụ CO₂, tích lũy carbon và cung cấp oxi.

Tuyên Quang là một tỉnh có diện tích đất lâm nghiệp lớn 446.926 ha (chiếm tỷ lệ 76,17% diện tích tự nhiên toàn tỉnh), trong đó, diện tích có rừng (đến 31/12/2013) là 408.551 ha, độ che phủ rừng 64,5% [3], là một trong những tỉnh có độ che phủ rừng cao trong cả nước. Thực hiện Công văn số 1720/TCLN-BTTN ngày 06/11/2013 của Tổng cục Lâm nghiệp - Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về việc góp ý báo cáo Quy hoạch bảo tồn và phát triển rừng bền vững 03 khu rừng đặc dụng tỉnh Tuyên Quang đến năm 2020; Đây là khu rừng văn hóa lịch sử Tân Trào (gọi tắt là KRVHLS Tân Trào). Khu di tích lịch sử với các địa danh như: lán Nà Lừa, cây đa Tân Trào, đình Hồng Thái, Bảo tàng, hang Bòng và nơi có trụ sở Bộ Tài chính ở thôn Cầu Bì, xã Tú Thịnh, huyện Sơn Dương... Tân Trào lịch sử, nơi cội nguồn cách mạng Việt Nam, nơi mà cách đây hơn 60 năm về trước, Trung ương Đảng, Chính phủ, Bác Hồ đã ở làm việc, lãnh đạo và quyết định nhiều sự kiện trọng đại của đất nước.

KRVHLS Tân Trào thuộc huyện Sơn Dương (vùng ATK), cách trung tâm Thành phố Tuyên Quang 45 km. KRVHLS Tân Trào nằm trên địa bàn 5 xã là: Tân Trào, Bình Yên, Lương Thiện, Trung Yên, Minh Thanh. Toàn vùng có diện tích 14.942 ha, trong đó đất lâm nghiệp là 10.910 ha, chiếm 73%, trong đó: Diện tích đất có rừng là 9.664 ha, đất chưa sử dụng đã quy hoạch cho lâm nghiệp 1.246 ha. Đây là khu rừng giáp ranh với các địa phương Định Hóa, Đại Từ (Thái Nguyên),